

Izvajanje osnovne odbire, prepoznavanje križancev in zamenjava matic

dr. Peter Kozmus,¹ Tomaž Samec²

¹vodja PRO, ²svetovalec JSSČ za varno hrano
peter.kozmus@czs.si, tomaz.samec@czs.si

Izvajanje osnovne odbire v čebelarstvu je selekcija čebeljih družin glede na obarvanost obročkov na zadku čebel delavk. V Sloveniji smo lahko ponosni na ohranitev naše čebele. Kljub temu danes kranjski čebeli, poleg podnebnih sprememb in novih čebeljih boleznih, grozi tudi vdor drugih čebeljih podvrst in selekcioniranih linij. S tem se povečuje delež čebel, ki imajo obročke zadkov obarvane rumeno ali oranžno. Te čebele so križanci med našo čebelo in čebelami sosednjih populacij. Če imamo v čebelji družini več kot dva odstotka čebel z rumenimi ali oranžnimi obročki na zadku, je treba zamenjati matico. S tem ukrepom iz populacije čebel v Sloveniji izločamo križance.

Pri izvajanju osnovne odbire v čebelarstvu moramo pri pregledih svojih čebeljih družin biti zelo pozorni na to lastnost. Kadar v posamezni čebelji družini na eni strani polnega sata s čebelami opazimo več kot 20 čebel z rumenimi ali oranžnimi obročki na zadku, moramo matico čim prej zamenjati z drugo. Matico je treba zamenjati zaradi dveh razlogov. Tuje gene iz te družine širijo troti, če oprasijo mlade matice v okolju, prav tako gene te družine širijo matice, ki se razvijejo iz jajčec te družine.

Tristopenjski indikator

obarvanosti čebel za pravilno osnovno odbiro kranjske čebele

		
✓	✗	✗
čista kranjska sivka	križanec	rumena (italijanska ali bukfaška čebela)

V ugodnih vremenskih razmerah iz družine s preveč križanci odstranimo staro matico, mlado matico pa istočasno dodamo v panj v matičnici. Matičnico v panju namestimo tako, da imajo čebele dostop do odprtih, skozi katere pridejo v stik z mlado matico. Matičnico položimo med sate s pokrito zalego, vendar čebelam še ne omogočimo dostopa do sladkornega testa in matice.

Naslednji dan preverimo razpoloženje v čebelji družini. Če delavke obsedajo matičnico, ob tem pahljajo s krili in jih z lahkoto odstranimo z matičnice, so čebele mladi matice naklonjene. V tem primeru čebelam omogočimo dostop do sladkornega testa in matice ter panj zapremo. Če so čebele še nemirne in jih težje odstranimo z matičnice, čebelam dostopa do sladkornega testa in matice še ne omogočimo, ampak počakamo še kakšen dan. Ko čebelam po dnevu ali dveh omogočimo dostop do sladkornega testa, te pregrizejo sladkorno testo in matica lahko zapusti matičnico.

Sprejem matic preverjamo čez en teden. Zavedati se moramo, da lahko prezgoden pregled družine in vznemirjenje, ki ga ob tem povzročimo v družini, povzročita propad mlade matice. Pri pregledu sprejetja matice preverimo le prisotnost nepokrite zalege na sredinskem satu, matice pa pri pregledu ne iščemo.

Glavni cilj izvajanja osnovne odbire v čebelarstvu je zapisan v veljavnem Rejskem programu, in sicer govori, da na območju RS ohranjamo kranjsko čebelo. Razliko med kranjsko čebelo in križanci moramo znati prepoznati vsi slovenski čebelarji. Čebelarji pri prvi določitvi križancev pogosto potrebujejo pomoč, ki jo lahko prejmejo od terenskih svetovalcev v čebelarstvu ali pa od bližnjega čebelarja, ki se je prepoznavanja že naučil. Naš skupni cilj pa je ohraniti čisto kranjsko čebelo za prihodnje rodove. ●

Letos 1200 gospodarskih matic za zamenjavo pri čebelarjih

Terenski svetovalci v čebelarstvu bodo lahko v maju in juniju pri čebelarjih opravili večje število svetovanj s področja osnovne odbire. Terenski svetovalci imajo namreč rok do sredine meseca junija, da sporočijo potrebe po zamenjavi matic s svojih območij delovanja. Če skupaj ugotovite, da so v posamezni čebelji družini prisotni križanci, vam bo terenski svetovalec predlagal zamenjavo matice, ki jo boste prejeli brezplačno. Zato, čebelarji, pokličite terenskega svetovalca (seznam najdete na nadovitku) in skupaj ugotovita stanje obarvanosti čebel v vašem čebelarstvu.